

MIGRAȚIA POPULAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN GERMANIA ÎN ANII 1992-2016

Tatiana TABAC, cercetător științific,
Centrul de Cercetări Demografice al INCE

In this article, the evolution and emigration structure from Republic of Moldova to Germany during post-Soviet period is analyzed. The study demonstrates that in the last years there has been an intensification of population emigration to Germany. The increase in the stock of emigrants by 45% in 2016, compared to 2013, indicates a beginning of a new emigration wave. It has been observed that emigration of young families has occurred in recent years, as evidenced by the growing number of children up to the age of 10.

Keywords: *emigration to Germany, Moldovan stock of emigrants, emigrants by age and sex structure, naturalization.*

Republica Federală Germania la sfârșitul sec. al XX-lea, oficial, nu poate fi considerată ca țară de imigrație. La nivel legislativ nu figurau acte normative/documente de politici importante în domeniul imigrației, exista doar conceptul de "repatriere" [1]. În același timp, repatriații fiind populația de etnie germană, care din motive politice a locuit în străinătate obțineau rapid cetățenia și nu erau incluși în categoria migranților internaționali. Datorită sarcinii demografice și dezvoltării economice rapide, Germania a fost nevoită să "deschidă ușile" pentru un număr impunător de imigranți. Deja în anul 2015 efectivul imigranților în Germania constituia 10,5% în totalul populației [2]. Potrivit migrației nete înregistrate în ultimii 10 ani, Germania se plasează pe locul patru în categoria țărilor de imigrație din Uniunea Europeană după Italia, Spania și Marea Britanie [3].

Ca țară de destinație a populației din Republica Moldova, Germania a devenit la începutul anilor '90, când, datorită schimbărilor social-politice din această perioadă din țară au emigrat principalele minorități etnice [4, 5]. Un rol facilitator pentru emigrare au avut programele de repatriere a populației de origine germană și evreiască implementate în acest timp de către statul german [1]. Migranții beneficiari ai acestor programe au fost denumiți în termeni de "repatriați târzii" (*germ. spätaussiedler, rus. поздние переселенцы*) și "contingentul refugiaților" (*germ. kontingentflüchtlinge, rus. контингентные беженцы*) [1]. În anul 2015, fluxul emigranților în Germania a fost mai mic doar față de fluxul în Federația Rusă întrecând chiar și pe cel din Italia [6].

Date și definiții

La momentul actual, în Germania se duce evidența statistică pentru două categorii de imigranți: populația străină și populația cu fond migrațional. În acest articol este analizată prima categorie de imigranți care constituie populația străină (*germ. Ausländische*). Datele statistice cu privire la populația străină sunt colectate de regiunile federale prin intermediul Registrelor Străinilor (*germ. Ausländerzentralregister*) și transmise spre prelucrare Biroului Statistic Federal. În registrele menționate sunt fixați imigranții cu schimbarea locului de trai.

Ausländische reprezintă populația străină care nu sunt germani conform art.116 (1) a Constituției Republicii Federale Germania și nu posedă cetățenia germană [1, 8]. Aici se includ și persoanele apatride și persoanele cu naționalitate nedeclarată [9]. Potrivit definiției, *Ausländische* reprezintă populația străină stabilită

pe teritoriul Germaniei, inclusiv copiii străinilor născuți în Germania, dar care nu dețin cetățenia Germaniei.

Definirea migranților internaționali în Germania este diferită de cea recomandată de ONU [10]. În Germania se consideră imigranți populația străină care a obținut permis de ședere și intenționează să se afle în țară pe un termen de trei luni și mai mult [11]. Aceștia constituie stocul populației din Republica Moldova care la 31 decembrie a fiecărui an de referință avea reședința în Germania. Criteriul de înregistrare a fluxurilor de emigranți se referă la persoanele străine care dețin un permis de ședere și intenționează să rămână în țară pe o perioadă de cel puțin o săptămână [12].

Numărul și structura pe vârste și sexe

Fluxurile de emigranți din fostele țări sovietice în Germania în anii 1990-1998 au fost atât de înalte, încât au constituit 21,5% (2,2 mil. pers.) din influxul total de migranți [11]. În cazul Republicii Moldova, fluxul emigranților a crescut de la 0,6 mii persoane în anul 1992 la 3,5 mii persoane în anul 2015. Cele mai mari creșteri au fost în anii 1995-1996, 2000-2002 și în ultimii doi ani 2014-2015 (Fig.1). Germania este practic singura țară de emigrație din care, potrivit datelor, fluxul de întoarcere în țară a constituit până la 75%. Cele mai scăzute fluxuri ale emigranților din perioada post-sovietică au fost fixate în anii 2006-2010, dintre aceștia 65-75% s-au întors în Republica Moldova.

Comparativ cu anul 1992, stocul emigranților a crescut de 28 de ori (!) până în anul 2003 și de 36 de ori (!) până în anul 2016. Efectivul migranților de lungă durată a crescut până în anul 2002 după care valoarea acestora s-a stabilizat la nivelul de 12 mii persoane. Cea mai importantă constatare demonstrată de datele statistice analizate este că în ultimii doi ani s-a intensificat emigrația populației în Germania (Fig.1).

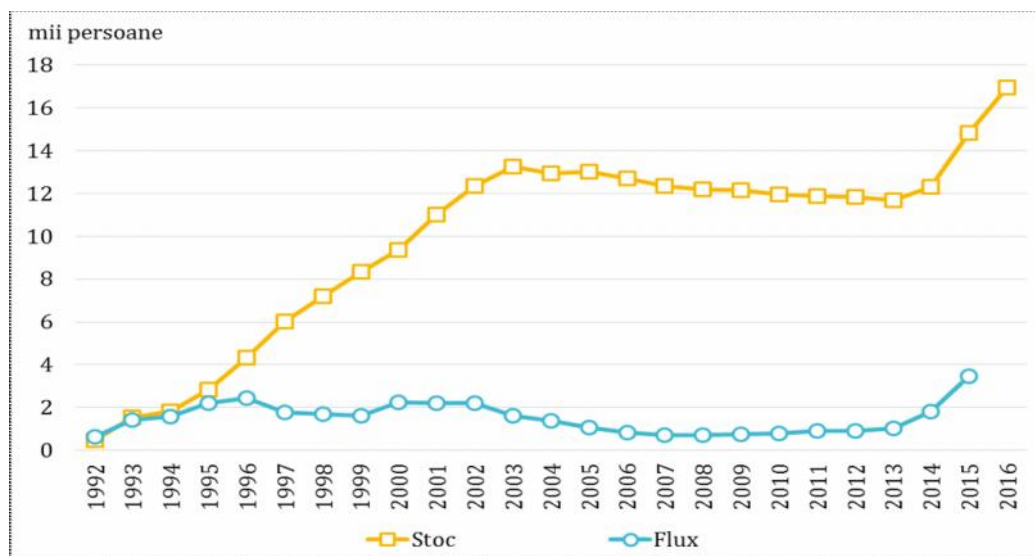

Figura 1. Evoluția stocului și fluxului de emigranți în anii 1992-2016, mii persoane

Sursele: Stocul emigranților – Ausländische Bevölkerung. Statistisches Bundesamt.

(www.destatis.de, accesat 1.10.2017). Fluxul emigranților – OECD International

Migration Statistics. (www.oecd.org, accesat 1.10.2017).

Raportul de masculinitate, fiind unul din cei mai relevanți indicatori utilizați în analiza structurii pe sexe a populației, prezintă raportul de emigrare a bărbaților față de emigrarea femeilor. Analiza datelor arată că emigrația celor două sexe pe parcursul anilor 1998-2016 practic nu a fost niciodată echilibrată, cu excepția anului 2001, când raportul de masculinitate a fost de 102 bărbați la 100 femei. S-a remarcat și prezența surplusului de bărbați la începutul perioadei, care pe parcurs a scăzut considerabil. Potrivit Fig. 2, raportul de masculinitate în anul 1998 a constituit 124 bărbați la 100 femei, pe când în anul 2016 acesta reprezenta 75 bărbați la 100 femei. Modificarea structurii pe sexe a emigranților este demonstrată și de proporția femeilor, care a fost în creștere în perioada de referință – de la 45% la 57%.

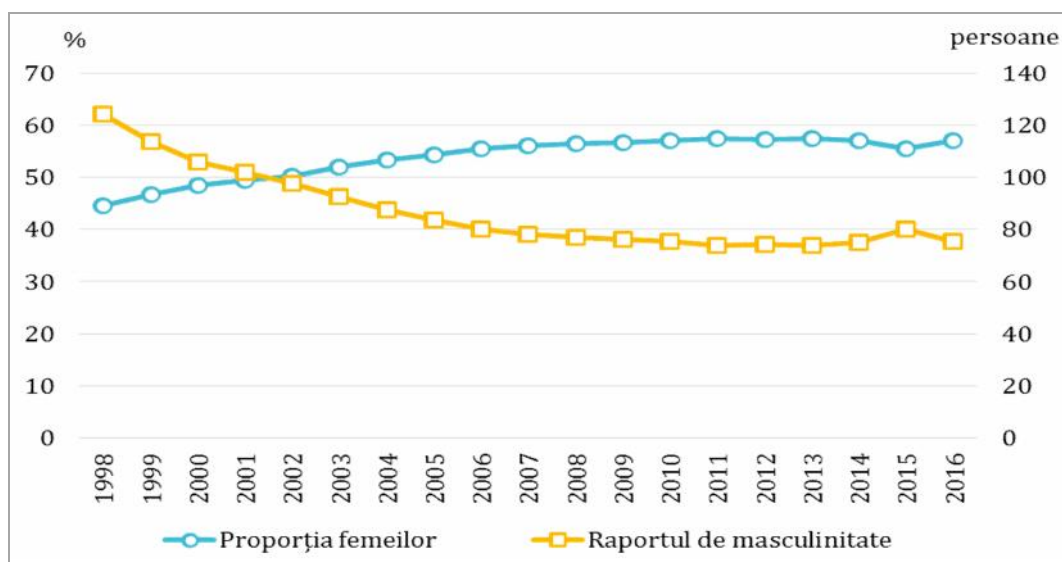

Figura 2. Evoluția unor indicatori demografici ce caracterizează structura pe sexe a stocului de emigranți în anii 1998-2016

Sursa: Ausländische Bevölkerung. Statistisches Bundesamt
(www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Notă: Proporția femeilor este reprezentată pe axa din stânga, raportul de masculinitate pe axa din dreapta.

Per general, cea mai mare proporție a emigranților o constituie persoanele adulte în grupele de vârstă economic active (Fig. 3, Fig. 4). În acest aspect, structura pe vârste a emigranților în Germania nu se deosebește semnificativ de structura pe vârste a emigranților în Italia [13], Rusia [14, 15] și alte țări de destinație [4, 14, 16]. În anul 2005 populația de 20-55 de ani a constituit 65%, iar în anul 2016 – 63%, acest lucru demonstrează caracterul selectiv al migrației evidențiat de teoriile clasice ale migrației internaționale [17, 18].

Datele Biroului Statistic Federal indică însă la schimbări la vârstele tinere ale emigranților. Piramida pe vârste și sexe în anul 2016 prezintă o întinerire a populației, numărul copiilor până la vârsta de 10 ani s-a mărit de două ori. Concluzia pe care o putem face din această constatare este că anul 2014 este începutul unui val nou de emigrare a populației în Germania, caracterizat, în special, de migrația de familie. Totodată, pe piramida anului 2016 se observă o acumulare esențială a

populației de sex feminin în grupele de vârstă 25-35 de ani și 35-45 de ani, care, posibil (!), reprezintă emigrația femeilor cu copii (Fig. 4).

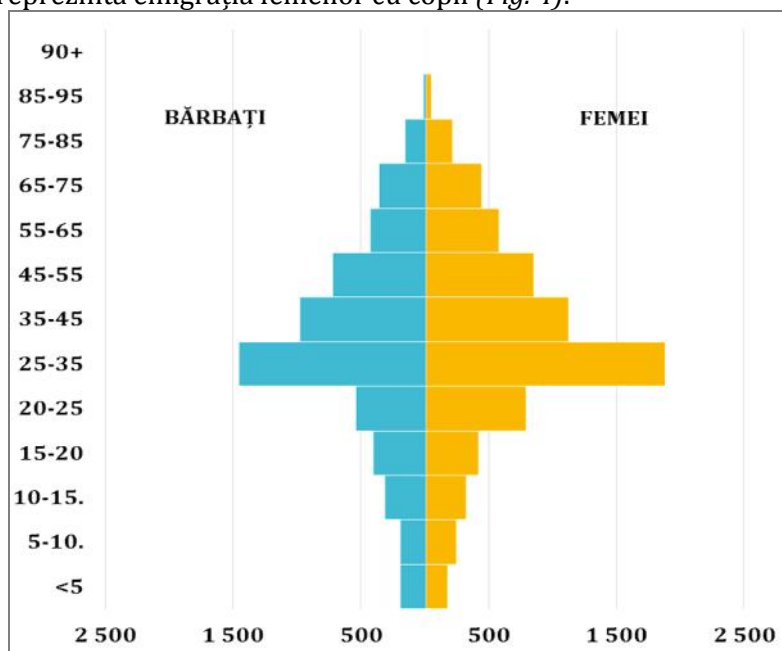

Figura 3. Piramida pe vârste și sexe a stocului de emigranți în anul 2005, mii persoane

Sursa: Ausländische Bevölkerung. Statistisches Bundesamt. (www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

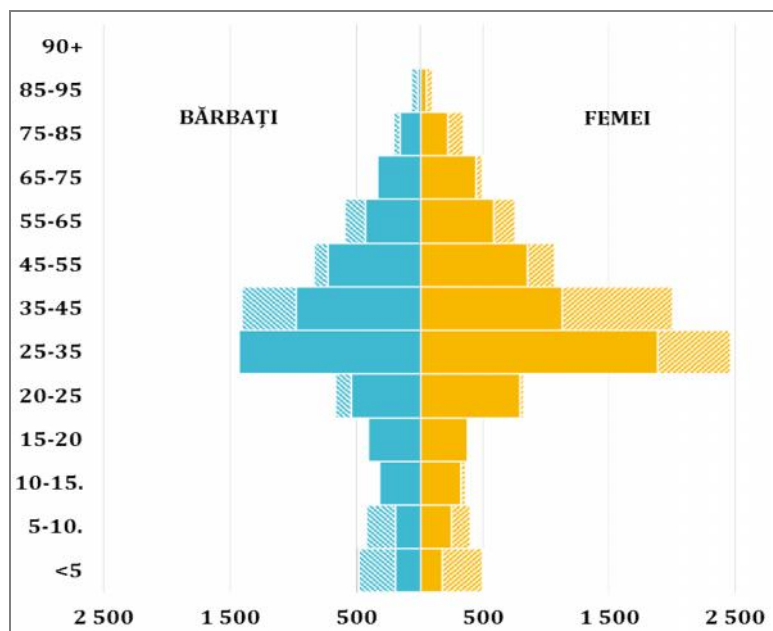

Figura 4. Piramida pe vârste și sexe a stocului de emigranți în anul 2016, mii persoane

Sursa: Ausländische Bevölkerung. Statistisches Bundesamt.

(www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Repartizarea spațială și durata de ședere

Sarcina maximă a migranților în perioada studiată revine la șase (din 16 regiuni) cele mai bogate regiuni federative: Renania de Nord-Westfalia, Bavaria, Baden-Wurttemberg, Hesse, Berlin, Saxonia de Jos (Fig. 5). Numărul absolut al migranților stabiliți în regiunile respective în anul 2005 a fost de 9,5 mii persoane, ceea ce constituie 73% din stocul total de migranți. În anul 2016 efectivul migranților pe aceste teritorii s-a majorat până la 13,5 mii persoane și reprezintă 82% din stoc.

Cea mai mare creștere a emigranților fost în ultimii trei ani în Berlin. Din datele prezentate este evident că această creștere se datorează noilor emigranți veniți în Germania în perioada respectivă, deci nu a avut loc deplasarea emigranților stabiliți anterior pe alte teritorii. Comparativ cu anul precedent, în anul 2014 stocul emigranților a crescut cu 6%, dintre care 3% a fost identificată în Berlin. În felul acesta a fost estimată și creșterea emigranților în capitală în anii 2015-2016. Din creșterea de 20% care a avut loc în anul 2015, 15% formau migranții înregistrați în Berlin, respectiv, din creșterea de 14% din anul 2016 – 7% reprezintă migranții din capitală.

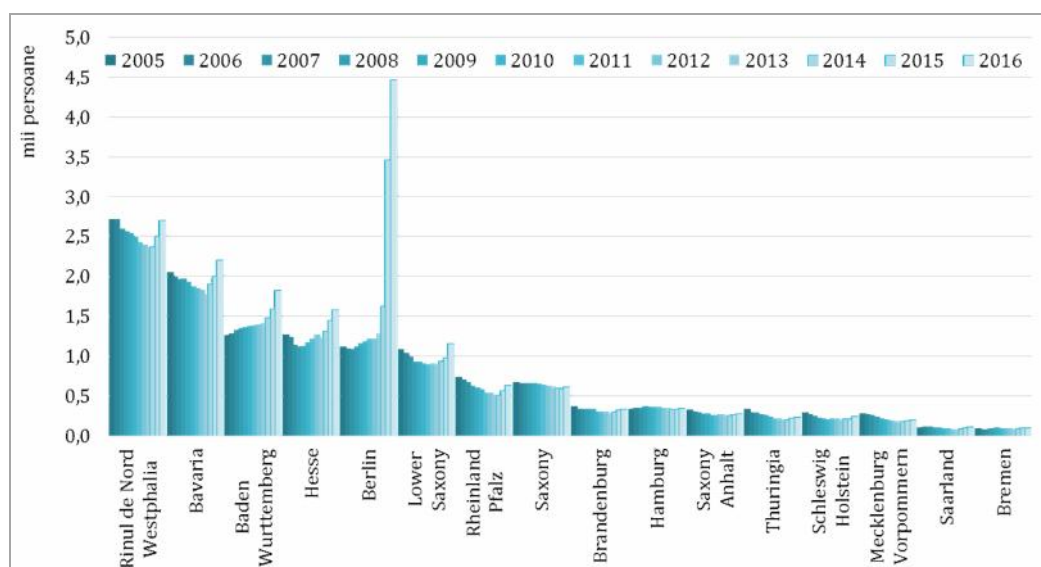

Figura 5. Distribuția geografică a stocului de emigranți în anii 2005-2016, %
Sursa: Ausländische Bevölkerung, Statistisches Bundesamt.
(www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Stocul emigranților din Republica Moldova în Germania poate fi caracterizat prin durabilitate înaltă. Numărul migranților de lungă durată a început să se formeze în anii '90, a ajuns la apogeu în anul 2003 și s-a menținut stabil până în anul 2014 (Fig.1). Caracterul stabil al acestuia este dovedit de durata medie de ședere, care în anii 2013-2014 a fost de peste 10 ani. Datele prezentate în Tabelul 1 denotă, în jur de 40% din totalul migranților în anii 2012-2014 au avut o durată de ședere în Germania între 10 și 15 ani.

Din Tabelul 1 se mai observă, durata medie de ședere a migranților în ultimii trei ani s-a redus, pe când efectivul migranților cu o perioadă de ședere de până

la 4 ani a crescut, fapt care încă o dată confirmă declanșarea unui val nou de emigrări în Germania.

Tabelul 1. Durata de ședere, anii 2003-2016

Anul	Durata de ședere (ani)										Durata medie de ședere (ani)
	<1	1 - 4	4 - 6	6 - 8	8 - 10	10-15	15-20	20-25	25-30	30+	
2003	1494	5193	2594	2094	1294	594	0	0	0	0	4,5
2004	989	4854	2730	2125	1455	769	14	1	0	4	4,9
2005	769	3845	3242	2358	1552	1229	23	4	1	4	5,5
2006	551	2870	3415	2552	1654	1620	47	5	2	4	6,1
2007	541	2065	2781	3057	1844	1877	186	8	2	4	6,7
2008	491	1646	1999	3210	2248	2281	325	8	2	4	7,3
2009	493	1369	1483	2609	2824	2878	474	11	1	5	8
2010	488	1309	1077	1896	2973	3400	799	22	2	5	8,6
2011	540	1234	873	1383	2408	4280	1101	43	4	6	9,2
2012	520	1294	828	984	1775	4934	1366	142	8	4	9,8
2013	624	1265	712	773	1257	5010	1747	262	11	4	10,4
2014	1219	1412	690	739	864	4790	2219	381	13	3	10,3
2015	3110	2065	719	665	712	4163	2682	659	31	9	9,1
2016	3445	3865	775	645	670	3170	3415	910	45	5	8,5

Sursa: Ausländische Bevölkerung, Statistisches Bundesamt. (www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Populația născută în Germania din părinți emigranți din Moldova formează a doua generație de migranți și în cazul de față constituie cca 4-5% din total. Proporția copiilor de până la 10 ani născută în Germania în 2008-2013 variază între 70-80%. Începând cu anul 2015 se evidențiază (încă o dată) emigrația de familie dovedită de numărul mare al copiilor născuți în Republica Moldova (*Tabelul 2*).

În țările cu experiență vastă în domeniul imigrației, a doua generație de imigranți este supusă unor cercetări mai profunde pentru determinarea gradului de integrare a acestora în societatea gazdă. Astfel de cercetări s-au realizat în Italia [19, 20, 21], Spania [25], Franța [22, 23], Germania [22, 24], Rusia [26, 27], practic în toate statele cu pondere înaltă a imigranților în totalul populației.

Atitudinea țărilor primitoare de migranți față de a doua generație a migranților este diferită în funcție de țara analizată. În asemenea țări precum Canada, SUA și Australia copiii născuți de migranți pe teritoriul lor imediat devin cetățeni ai acestor state. Există un alt grup de țări în care copiii migranților pot obține cetățenia, doar dacă sunt îndeplinite anumite cerințe specifice de către părinți sau de ei înșiși. În acest grup de țări se încadrează majoritatea statelor dezvoltate, inclusiv și Germania. În general, cetățenia germană poate fi dobândită numai prin nașterea unui părinte german. Legea cetățeniei modificată în anul 2000 prevede, dacă un copil de părinți străini s-a născut în Germania, poate dobândi cetățenia germană doar dacă unul dintre părinți deținea reședință legală în Germania pe parcursul a opt ani, precum și dreptul de ședere permanentă în țară [28].

Cu toate acestea, statele cu o economie dezvoltată și care atrag migranți întotdeauna oferă acces copiilor migranților la serviciile sociale, deseori acestea se acordă gratuit. Copiii migranților din Republica Moldova beneficiază de servicii de

îngrijire medicală, au acces la educație, de asemenea de protecție și asigurare socială se bucură părinții cu copii mici.

Tabelul 2. Populația din Moldova născută în Germania, anii 2005-2016

Anul	Populația născută în Moldova, persoane				Populația născută în Germania, persoane				% populației de până la 10 ani născută în Germania	% populației născute în Germania
	<10	10-18	18-25	25+	<10	10-18	18-25	25+		
2005	432	1 073	1711	9 291	487	29	0	4	53	4
2006	340	994	1607	9 235	500	40	0	4	60	4,3
2007	283	889	1506	9 100	523	60	0	4	65	4,7
2008	212	847	1395	9 143	541	72	0	4	72	5,1
2009	166	807	1318	9 224	528	100	0	4	76	5,2
2010	126	706	1249	9 250	518	114	5	4	80	5,4
2011	128	602	1169	9 337	462	160	10	4	78	5,4
2012	128	516	1148	9 437	428	179	16	3	77	5,3
2013	147	434	1101	9 366	365	228	20	4	71	5,3
2014	268	409	1270	9 783	311	261	26	2	54	4,9
2015	749	565	1732	11 168	294	264	37	6	28	4,1
2016	1450	885	1785	12 155	355	270	40	5	20	4

Sursa: Ausländische Bevölkerung, Statistisches Bundesamt. (www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Naturalizarea

Pentru a evita conflictele sociale care pot apărea datorită numărului mare de imigranți, majoritatea statelor lumii implementează strategii și planuri de acțiuni speciale privind integrarea imigranților alocând în acest sens finanțare considerabilă. Obținerea cetățeniei poate fi privită în calitate de indicator de integrare reușită a migranților în țara gazdă. Migranții din Republica Moldova se integrează în țările gazdă foarte rapid, aceasta o demonstrează intensitatea înaltă a fluxurilor de emigrați și constituirea stocurilor de populație în țările de destinație [4, 29].

Primul act legislativ elaborat pentru reglementarea procesului de acordare a cetățeniei în Germania a fost adoptat în anul 1913 [30]. La momentul de față această lege este în vigoare cu completările și modificările de rigoare făcute în anul 2000. Ca proces în sine, naturalizarea în Germania este mai complex comparativ cu alte țări dezvoltate (SUA, Canada, Australia, Marea Britanie, Portugalia ș.a.). Complexitatea acestuia se datorează condițiilor mai dure impuse imigranților, precum: aflarea în calitate de rezident nu mai puțin de 8 ani (până în anul 2000 au fost 10 ani), dubla cetățenie nu este permisă (din anul 2000 există posibilitatea cu anumite condiții de obținere a dublei cetățenii și în mod provizoriu până la vârsta de 23 de ani) [1].

Naturalizarea emigranților din Republica Moldova în Germania în perioada 2000-2016 a constituit în valori absolute cca 7 mii persoane. În valori relative, ponderea naturalizării, în ani diferiți, constituie 3-5% din stocul total al emigranților (Tabelul 3). În comparație cu numărul absolut al persoanelor naturalizate în Italia și Canada, naturalizarea în Germania este în jumătate, iar în comparație cu SUA, aceasta formează circa 1/3 [7].

Structura pe vârste și sexe a populației naturalizate reiterează structura pe vârste și sexe a stocului de emigranți. Constatăm, cel mai frecvent sunt naturalizați migranții de vârstele 25-45 de ani, vârsta medie fiind între 32-38 de ani. Proporția femeilor naturalizate prevalează pe cea a bărbaților în toți anii analizați, chiar constatăm o creștere de până la 63% în anul 2016. Creșterea ponderii femeilor este demonstrată și de raportul de masculinitate, care a scăzut în defavoarea bărbaților pe parcursul anilor (Tabelul 3).

Tabelul 3. Numărul și structura pe sexe a persoanelor naturalizate, anii 2000-2016

Anul	Populația naturalizată (persoane)	% populației naturalizate din stoc	% femeilor naturalizate	Raportul de masculinitate	Vârsta medie (ani)
Total	6 871	-	-	-	-
2000	325	3,5	-	-	-
2001	300	2,7	-	-	-
2002	390	3,2	-	-	-
2003	458	3,5	-	-	-
2004	496	3,8	-	-	-
2005	465	3,6	54	85	35
2006	590	4,6	54	87	38
2007	603	4,9	57	77	38
2008	326	2,7	62	61	35
2009	283	2,3	54	84	35
2010	375	3,1	59	69	33
2011	408	3,4	62	63	33
2012	381	3,2	63	59	33
2013	453	3,9	60	67	32
2014	338	2,7	55	81	35
2015	368	2,5	59	70	34
2016	312	1,8	63	60	36

Sursa: Einbürgerungen. Statistisches Bundesamt (www.destatis.de, accesat 1.10.2017).

Referințe bibliografice

1. Карачурина Л. Иммиграционная политика Германии: успешный и неуспешный опыт. În: Мировая экономика и международные отношения, 2008, №3.
2. Bevölkerung und Erwerbstätigkeit. Ausländische Bevölkerung. Ergebnisse des Ausländerzentralregisters. Statistisches Bundesamt (Destatis), 2017. Estimat de autor în baza datelor prezentate în raport.
3. Совоскул М. Почему мигрант-мигранту не всегда друг, товарищ и брат? Статья первая. În: Демоскоп *Weekley*, 2016, №3 679-680.
4. Analiza Situației Populației în Republica Moldova./ Coord. O.Gagauz. UNFPA, CCD, Chișinău: 2016.
5. Vremiș M. ș.a. Profilul Migrational Extins al Republicii Moldova 2005-2010. OIM, Chișinău: 2012.
6. Potrivit datelor OECD fluxul migranților din Republica Moldova în Italia în anul 2015 a fost în scădere constituind 2,9 mii persoane.
7. Datele Eurostat și OECD pentru anii 1994-2015. Estimat de autor în baza datelor.

8. Constituția Republicii Federale Germania publicată la data de 23.05.1949. Legea fundamentală poate fi accesată pe pagina web: www.gesetze-im-internet.de.
9. Bevölkerung und Erwerbstätigkeit. Ausländische Bevölkerung. Ergebnisse des Ausländerzentralregisters. Statistisches Bundesamt (Destatis), 2016.
10. Recommendations on Statistics of International Migration. UN, SER.M, No.58, Rev. 1. New York, 1998.
11. Денисенко М. Эмиграция из России по данным зарубежной статистики. În: Статистика и учет миграции населения. Международная миграция населения: Россия и современный мир. Выпуск 8: МАКС Пресс. Москва: 2001.
12. OECD iLibrary (www.oecd.org, accesat 01.10.2017).
13. Tabac T. Emigrația moldovenilor în Italia în perioada anilor 1992-2014: statistica națională versus statistica Italiei. În: Creșterea economică în condițiile globalizării. Sesiunea științifică: Dinamica populației și calitatea potențialului uman. Conf. intern. științifico-practică. Ediția a X-a. Chișinău, 2015.
14. Poalelungi O. Abordarea demografică a migrației temporare a populației în scop de muncă de după 1989. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe politice, 2010, Nr.2.
15. Poalelungi O. Particularități de integrare a copiilor imigranților moldoveni în societatea gazdă. Cazul Federației Ruse. În: MOLDOSCOPIE, 2012, Nr.3 (58).
16. Tabac T. Structura pe vârste și sexe a emigranților din Republica Moldova În: Creșterea economică în condițiile globalizării. Sesiunea științifică: Dinamica populației și calitatea potențialului uman. Conf. intern. științifico-practică. Ediția a XI-a. Chișinău, 2016.
17. Lee S.E. A Theory of Migration. Demography. Vol.3, 1966, No1.
18. Massey D. et. all. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review. Vol.19, 1993, No13.
19. Thomassen B. Italy's 'Second Generations': The Sons and Daughters of Migrant. Buletin of Italian Politics, Vol.2, 2010, No.1.
20. Strozza S. Partecipazione e ritardo scolastico dei ragazzi stranieri e d'origine straniera. Studi Emigrazione. 2008, N.171.
21. Marinaro I., Walston J. 'Second Generation Immigrants' or 'Italians with Immigrant Parents'? Italian and European Perspectives on Immigrants and their Children. Buletin of Italian Politics, Vol.2, 2010, No.1.
22. Alga. Y. et.all. The Economic Situation of First and Second-Generation Immigrants in France, Germany and the United Kingdom. În: The Economic Journal. 2010, No.120.
23. Kirszbaum T., Brinbaum Y., Simon P. The children of immigrants in France: the emergence of a second generation. Special Series on Children in Immigrant Families in Affluent Societies. IWP-13-2009.
24. Sürig I., Wilmes M. The Integration of the Second Generation in Germany. Results of the TIES Survey on the Descendants of Turkish and Yugoslavian. / Amsterdam University Press. Amsterdam 2015.
25. La Porte P. Education of Second Generation Immigrants in Spain: The Quest for Identity and Paths for Integration. Migracijske i etničke teme. 2004, N.20.
26. Тюрюканова Е., Леднева Л. Ориентация детей мигрантов на получение высшего образования. În: Социологические исследования. 2005, №4.
27. Флоринская Ю. Дети мигрантов в России: доступ к образованию и медицине. În: Демоскоп *Weekly*. 2012, №515-516.
28. Gesley J. Germany: The Development of Migration and Citizenship Law in Postwar Germany. Global Legal Research Center. 2017.
29. Gagauz O., Penina O., Tabac T. Barometrul Demografic: Impactul crizelor economice asupra dezvoltării demografice. Chișinău: 2016. UNFPA, CCD.
30. Nationality Act of 22 July 1913. Legea în limba engleză poate fi accesată pe pagina web: www.gesetze-im-internet.de.